

การเขียนบทความทางวิชาการ

รองศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์ มีกุล | Ph.D.(Sociocultural Anthropology)

ความนำ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ที่มีความตั้งใจที่จะเขียนบทความหรือเขียนบทความทางวิชาการมี ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องความหมาย ลักษณะ ความสำคัญ หลักการ องค์ประกอบการเตรียมตัว และขั้นตอนการเขียนบทความทางวิชาการอย่างกว้างๆ เป็นเบื้องต้น เพื่อประโยชน์ในการเขียนบทความทางวิชาการในระดับอุดมศึกษาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสำเร็จการศึกษา คือ การส่งบทความวิจัยเป็นภาษาไทยในระดับปริญญาโทและภาษาอังกฤษในระดับปริญญาเอก รวมทั้งแนวทางในการเขียนบทความหรืองานวิชาการได้อย่างมีหลักเกณฑ์ตามมาตรฐานที่มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งกำหนด ดังจะกล่าวตามลำดับต่อไป

ความหมายของบทความวิชาการ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า บท หมายถึงข้อความเรื่องหนึ่งๆ หรือ ตอนหนึ่งๆ ดังนั้น บทความ จึงหมายถึง ข้อเขียนซึ่งอาจจะเป็นรายงานหรือการแสดงความคิดเห็น มักตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ วารสาร สารานุกรม เป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน 2546 : 602) งานวิชาการ เป็นวิชาความรู้สาขาใดสาขาหนึ่งหรือหลายสาขา ซึ่งอาจจะอยู่ในหมวดวิทยาศาสตร์ หมวดสังคมศาสตร์ หรือมนุษยศาสตร์ งานวิชาการ อาจจะเป็นประเภทของบทความวิชาการ บทความวิจัย สัมมนาวิชาการ การประชุมวิชาการ ผลงานวิจัย ตำรา งานแปล เอกสารประกอบการสอนและเอกสารประกอบคำสอน จึงอาจ

กล่าวได้ว่า เอกสารทุกประเภทที่มีเนื้อหาทางวิชาการถือว่าเป็นเอกสารทางวิชาการทั้งสิ้น (ประเสริฐ ทองเจริญ 2547 : 1) ดังนั้น การเขียนบทความทางวิชาการทุกสาขาวิชาต้องคำนึงถึงมาตรฐานของงานเป็นสำคัญ

* บทความนี้ปรับปรุงจากเอกสารประกอบการบรรยาย การประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพบุคลากร การเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ วันที่ 22 มิถุนายน 2557 มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ลักษณะของบทความทางวิชาการ

ลักษณะงานที่ดีโดยทั่วไปต้องมีเนื้อหาสาระถูกต้อง เป็นภาษาราชการและอ่านเข้าใจง่าย มีเนื้อหาเหมาะแก่กลุ่มผู้อ่านที่เป็นเป้าหมายและมีการเรียงลำดับเนื้อหาอย่างเป็นระบบเดียวกันตลอดเล่ม รวมทั้งมีการอ้างอิงแหล่งที่มาอย่างชัดเจนจากผลงานของผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีชื่อเสียงในสาขานั้นๆ ดังนั้น ผลงานวิชาการที่ดีมีคุณภาพและได้มาตรฐานย่อมขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของผู้เขียนในการเรียบเรียงถ้อยคำ เพื่อสื่อความหมายให้ผู้อ่านได้รับความรู้ความเข้าใจและนำไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษาหรือนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนา งานต่างๆ ของตน

ลักษณะของบทความที่ดีต้องมีคุณค่าทางวิชาการซึ่งผู้รู้ทางภาษาด้านการเขียนเพื่อการสื่อสาร (วรวรรณ ศรียากย์ 2555 : 118) ได้สรุปไว้ดังนี้

เป็นเรื่องที่ให้อ่านน่าสนใจคน

เนื้อเรื่องมีสาระ มีแก่นสาร มีหลักฐานข้อเท็จจริงที่พิสูจน์ได้

มีขนาดกะทัดรัดไม่ยาวจนเกินไป

แทรกทัศนคติที่กว้างขวางและลึกซึ้ง

มีความชัดเจนไม่คลุมเครือ

ตั้งชื่อเรื่องได้เหมาะกับกาลเทศะ แปลกใหม่ คม จำง่าย และคลุมเนื้อหาทั้งหมด

ใช้ภาษาเร้าใจผู้อ่านตั้งแต่ต้นจนจบ

ความสำคัญของงานวิชาการ

การเขียนบทความทางวิชาการมีความสำคัญมาก เพราะเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ (มีทั้งความรู้และลีลาในการเขียน) ดังนั้น ผู้เขียนแต่ละคนจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลที่เกี่ยวข้องพอ ในการเขียนบทความแต่ละเรื่อง ต้องฝึกฝนในการนำข้อมูล ข้อความ ตลอดจนความเห็นของ

นักวิชาการด้านนั้นๆ เพื่อเรียบเรียงถ้อยคำและเนื้อหาให้เป็นระบบและถูกต้องตามอักขรวิธี และพจนานุกรม โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจและได้รับความรู้ ตลอดจนความคิดเห็นที่เป็นเหตุเป็นผล จึงต้องอาศัยข้อมูลใหม่ๆ หรือมีการปรับปรุงแก้ไขผลงานเพื่อให้มีความถูกต้องและทันสมัยอยู่เสมอ เพราะฉะนั้น การเขียนบทความวิชาการจึงมีความสำคัญ ทั้งต่อผู้เขียนเองในอนาคตที่จะพัฒนาไปเป็นนักวิชาการที่มีชื่อเสียงระดับมืออาชีพและมีความสำคัญ ต่อผู้อ่านในการให้เขาได้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ เช่นเดียวกัน

องค์ประกอบของบทความโดยทั่วไปย่อมประกอบด้วยเนื้อหา ความคิดเห็น และวิธีการเขียน ซึ่งธิดา โมสิกรัตน์ (2538 : 58 - 59) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบไว้ดังนี้

1. เนื้อหา บทความจะต้องมีเนื้อหาที่ถูกต้อง ชัดเจน เป็นเรื่องจริง ไม่ใช่เรื่องสมมติ และเขียนโดยใช้ความรู้ที่ถูกต้อง ไม่บิดเบือน ข้อมูลที่นำมาเขียนมักนำมาจาก การค้นคว้าจากเอกสารต่างๆ และประสบการณ์ตรงของผู้เขียน การเลือกรื่องมาเขียนบทความอาจพิจารณาจากความสนใจของผู้อ่าน เป็นเรื่องที่ทันสมัยต่อเหตุการณ์ หรือเกิดจากความต้องการของผู้เขียนที่ต้องการเผยแพร่ความรู้ ความคิดของตนไปสู่ผู้อ่าน เพื่อสะท้อนและกระตุ้นให้ผู้อ่านตระหนักถึงสาระสำคัญที่เสนอในบทความ อาจนำเรื่องที่แปลกใหม่ ไม่เคยมีใครเขียนมาก่อน มาเสนอในบทความ บางเรื่องเกิดขึ้นในอดีต แต่ยังไม่มีการเขียนถึงมาก่อน เนื้อหาของบทความไม่มีขอบเขตจำกัด มีทั้งเรื่องประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปวัฒนธรรม เหตุการณ์สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เป็นต้น หลักการสำคัญในการเลือกประเด็นเนื้อหาในการเลือกประเด็นเนื้อหา มาเขียนคือ เป็นเรื่องที่แปลกใหม่ น่าสนใจ และมีประโยชน์ต่อผู้อ่าน

2. ความคิดเห็น ลักษณะของความเห็นในบทความนับว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่ง ควรเป็นความเห็นที่แปลกใหม่ เที่ยงตรง และสร้างสรรค์ ซึ่งเกิดจากการสำรวจข้อมูลหรือปัญหา แล้ววิเคราะห์อย่างถี่ถ้วน ความเห็นที่แสดงออกมามีความน่าสนใจ มีสาระ มีเหตุผล มีใช้การแสดงความคิดเห็นอย่างพินิจ ที่ใครๆ ก็คิดได้ และไม่ได้เกิดจากอคติส่วนตัว แต่ต้องเป็นการสร้างสรรค์ นำไปสู่การแก้ปัญหาได้

3. วิธีการเขียน องค์ประกอบด้านวิธีการเขียนของบทความนั้น ต้องเป็นวิธีเขียนที่ดี ดึงดูดความสนใจของผู้อ่านตั้งแต่ต้นไปจนจบ มีการใช้ภาษาที่ดี คือ ถูกต้อง กะทัดรัด ชัดเจน เหมาะสม อย่างไรก็ตาม บทความมีหลายประเภท ซึ่งมีกลวิธีการเขียนที่แตกต่างกันออกไปตามประเภท เช่น บทความวิชาการ จะต้องมีการอ้างอิงที่ถูกต้อง มีการใช้ทฤษฎีและข้อมูลต่างๆ

อย่างมีเหตุผล มีการใช้คำศัพท์เฉพาะ และใช้ภาษาที่สื่อความหมายอย่างตรงไปตรงมา เป็นต้น ส่วนข้อควรระวังในการเขียนบทความมีดังนี้ (วรวรรณ ศรียาภัย 2555 : 122)

ระวังการเขียนซ้ำซาก วกวน สับสน

ขยายความไม่ชัดเจน แสดงว่าผู้เขียนมีความรู้น้อย ความคิดคับแคบ

หากใช้คำฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็นให้ตัดออก

เขียนประโยคสั้นๆ กะทัดรัด เลือกใช้คำง่าย ๆ ความหมายชัดเจน

เลือกใช้คำให้เหมาะกับ (ข้อ) ความ และใช้คำที่ช่วยให้ความกระจ่างชัด

โวหารต้องเหมาะสมกับเรื่อง และเป็นโวหารที่ตนถนัดเขียน

รู้จักความหมายของคำทุกคำก่อนที่จะลงมือเขียน ไม่ใช่ใช้คำไร้น้ำหนัก

หลักการเขียนผลงานทางวิชาการ

การจัดการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ได้กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้บัณฑิตนักศึกษาได้ทำกิจกรรมเพิ่มเติมจากการศึกษาในชั้นเรียน ได้แก่ การทำรายงาน (Report) ภาคนิพนธ์ (Term Paper) การค้นคว้าอิสระ / การศึกษาอิสระ (Independent Study) วิทยานิพนธ์ (Thesis) ปริญญานิพนธ์ / ดุษฎีนิพนธ์ (Dissertation) บางมหาวิทยาลัยกำหนดให้เขียนการค้นคว้าอิสระหรือวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ระดับปริญญาตรี แต่โดยทั่วไปแล้วการทำวิทยานิพนธ์จะเป็นงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่นิสิต / นักศึกษาจะต้องวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษา (ปริญญาโท และปริญญาเอก) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาและนำเสนอต่อมหาวิทยาลัยนั้นๆ เพื่อรับปริญญา นิสิตนักศึกษา ต้องได้รับการเรียนรู้และฝึกฝนการทำสารนิพนธ์หรือการศึกษาอิสระ (Independent Study) วิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์ ให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ทำนั้นอย่างจริงจังและรู้สึก โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้ให้คำแนะนำหรือเป็นที่เลี้ยง (Mentor) จนกว่าจะทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์สำเร็จอย่างสมบูรณ์และได้มาตรฐานตามที่สถาบันการศึกษานั้นๆ กำหนด ในปัจจุบัน ผู้ที่จะสำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา เมื่อเขียนวิทยานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์และนำเสนอบัณฑิตวิทยาลัยที่ตนศึกษาแล้ว ยังต้องเขียนบทความวิจัยเป็นภาษาไทย (ระดับปริญญาโท) และบทความวิจัยเป็นภาษาอังกฤษ (ระดับปริญญาเอก) เพื่อนำเสนอต่อที่ประชุมสัมมนาทางวิชาการระดับประเทศหรือระดับนานาชาติ (ส่วนใหญ่นำเสนอเป็นภาษาอังกฤษ) หรือตีพิมพ์ในเอกสารทางวิชาการซึ่งเป็นที่ยอมรับในทางวิชาการอีกด้วย นับว่าเป็นขั้นตอนที่ทางคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา (ก.พ.อ.) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (กกอ.) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ขึ้นเพื่อให้ได้มาตรฐานเดียวกัน

เมื่อทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เสร็จแล้ว เจ้าของผลงานอาจนำเรื่องราวบางตอนหรือทั้งหมดเรียบเรียงเป็นบทความวิจัยหรือบทความทางวิชาการเพื่อนำเสนอในที่ประชุมสัมมนาทางวิชาการที่จัดขึ้นโดยสถาบันต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศซึ่งมีหัวข้อหรือประเด็น (Theme) ที่ตรงกับงานวิจัยของเรา หรือเรียบเรียงเป็นผลงานเพื่อนำลงในวารสารทางวิชาการของสถานศึกษาหรือสถาบันวิจัยต่างๆ ได้อีกด้วย การเขียนบทความทางวิชาการต้องทำตามรูปแบบให้ถูกต้องตามที่สถาบันนั้นๆ กำหนด เช่น ความยาวของบทความ ขนาดของตัวหนังสือ บทคัดย่อ (ภาษาไทย หรือภาษาอังกฤษ) การอ้างอิง และบรรณานุกรม รวมทั้งกำหนดเวลาในการส่งบทความนำเสนอในที่ประชุมหรือตีพิมพ์ในวารสาร ยิ่งกว่านั้น งานวิชาการที่จะลงพิมพ์ในวารสารในปัจจุบันยังต้องให้ผู้เชี่ยวชาญอ่านและตรวจต้นฉบับ (Peer Review) หรือประเมินบทความเพื่อความถูกต้องตามหลักวิชา โดยทั่วไปแล้วบทความวิจัยหรือบทความทางวิชาการจะกำหนดให้มีความยาวประมาณ 10 - 15 หน้า และโครงสร้างของบทความโดยทั่วไปจะประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ความนำ เนื้อเรื่อง และบทสรุป ซึ่งจะขอขยายความเพื่อความเข้าใจดังนี้

1. ชื่อเรื่อง (Title) เพื่อบอกให้ผู้อ่านทราบว่า เรื่องที่เขียนเกี่ยวกับอะไร สามารถดึงดูดความสนใจจากผู้อ่านได้มากน้อยเพียงใด การตั้งชื่อเรื่องควรบอกใจความสำคัญ ผู้เขียนต้องเลือกประเด็นเรื่องที่ตนมีความรู้เรื่องนั้นๆ เป็นอย่างดี ถ้ามีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่จะเขียนมากที่สุด และมีความสนใจเป็นพิเศษ หรือเป็นเรื่องที่นำมาจากงานวิจัยที่ได้อุบัติความรู้ใหม่ๆ เป็นต้น

2. ความนำ (Introduction) ลักษณะของ ความนำที่ดีต้องสามารถดึงดูดให้ผู้อ่านอยากอ่านบทความตั้งแต่แรกอ่านความนำ จึงต้องเขียนด้วยลีลาภาษาที่น่าสนใจ กระชับ และเป็นการชักชวนให้ผู้อ่านติดตามเนื้อหาต่อไป ถ้าเป็นบทความวิจัยก็จะระบุวัตถุประสงค์วิธีดำเนินการวิจัย และข้อค้นพบหรือผลการวิจัย ตามที่มหาวิทยาลัยนั้นๆ กำหนด

3. เนื้อเรื่อง (Content) เป็นส่วนสำคัญที่ผู้เขียนต้องนำเสนอข้อมูลที่เป็นเนื้อหาสาระอย่างครบถ้วน ซึ่งได้มาจากการค้นคว้ารวบรวม แสวงหาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ โดยผ่านการเรียบเรียงข้อมูล ความคิดอย่างเป็นระบบ ส่วนเนื้อเรื่องนั้นเป็นสิ่งที่ผู้อ่านคาดหวังว่าจะได้รับรายละเอียดที่เป็นประโยชน์ต่อตนทั้งข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น ดังนั้น การนำเสนอข้อมูลนอกจากต้องให้ต่อเนื่องเป็นเรื่องราวเดียวกันแล้ว ยังต้องให้มีความน่าเชื่อถือด้วย

4. บทสรุป (Conclusion) เป็นส่วนท้ายสุดของเรื่อง แต่มีความสำคัญมาก เพราะเป็นส่วนที่ผู้เขียนสามารถใช้ภาษาและเทคนิคการเขียนให้ผู้อ่านประทับใจได้มากหรือน้อย มีสาระสำคัญครบถ้วนหรือไม่ สำหรับบทความต่างๆ ไปอาจเป็นการสรุปจากการนำเสนอ เนื้อหาอย่างมีเหตุผล ผู้เขียนอาจให้ข้อคิดหรือตั้งข้อสังเกตหรือตั้งคำถามให้ผู้อ่านคิดต่อก็ได้ จึงขึ้นอยู่กับลีลาการนำเสนอความคิดของผู้เขียนตั้งแต่ต้นว่าสามารถโน้มน้าวให้ผู้อ่านคล้อยตามจนเกิดความเห็นด้วยหรือแย้ง

ดังนั้น ผู้เขียนบทความทางวิชาการจึงต้องเรียบเรียงบทความที่มีรูปแบบขั้นตอน การเขียนตามที่ทางสถาบันนั้นๆ กำหนด และคำนึงถึงความถูกต้องของเนื้อหา ตลอดจนการใช้ภาษาที่สละสลวย อ่านเข้าใจง่าย และเป็นธรรมชาติซึ่งจะทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้นนั่นเอง

การเตรียมตัวในการเขียนบทความทางวิชาการ

การเขียนบทความทางวิชาการเป็นการนำเสนอความรู้ความคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การที่ผู้เขียนสามารถเสนอทั้งความรู้ ความคิดในแง่มุมต่างๆ ตลอดจนการใช้ภาษาราชการที่มีความถูกต้อง ชัดเจน และเหมาะสมกับเรื่อง จะกลายเป็นคนมีชื่อเสียงทางวงวิชาการและยอมรับนำมาซึ่งการมีอำนาจบารมีทางวิชาการแก่ผู้เขียนเอง จึงอาจกล่าวได้ว่า “การเขียนคืออำนาจ” (Writing is power) ซึ่งหมายความว่า ผู้เขียนผลงานทางวิชาการได้ดี มีมาตรฐาน และเขียนเป็นจำนวนมากหลายเรื่องมาแล้วยอมรับนำมาซึ่งการมีอำนาจบารมีทางวิชาการ ดังนั้น การเขียนต้องใช้พลัง (Writing needs POWER) ซึ่งอาจนำเอาคำ POWER เป็นคำสำคัญ (Key word) ในแต่ละขั้นตอนมาขยายหรือให้สาระสำคัญแต่ละขั้นตอนเพื่อให้การดำเนินการเขียนได้อย่างเป็นระบบ จึงควรตระหนักถึงขั้นตอนหรือการเตรียมตัวในแนวทาง 5 ประการ (เวคิน นพนิตย์ ม.ป.ป.) ดังนี้

P = Planning คือ การวางแผนการเขียน

O = Outlining คือ การเขียนโครงร่าง

W = Writing คือ การเขียน การเรียบเรียง

E = Evaluation and Editing คือ การประเมิน การตรวจ การแก้ไข

R = Re - writing คือ การเขียนใหม่ หรือการเขียนแก้ไขร่างอีกครั้งให้สมบูรณ์

ขั้นตอนหรือกระบวนการทั้ง 5 ขั้นนี้ เป็นหลักในการเขียนผลงานให้มีคุณภาพ ผู้เขียนต้องลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยการเตรียมวางแผน (P - Planning) ว่าจะเขียนผลงานเรื่องอะไร (ถ้าเป็นบทความวิชาการ หรือ บทความวิจัยจากวิทยานิพนธ์ต้องปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาอย่างใกล้ชิด) แล้วนำมาจัดกลุ่มในการเขียนโครงร่าง (O - Outline) เป็นหัวข้อย่อยตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด ขั้นที่สามเป็นขั้นเขียนร่าง (W - Writing) หรือเรียบเรียงโดยใช้ภาษาราชการให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ โดยการใช้ข้อมูลที่ทันสมัยและอ้างอิงให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่เราเรียบเรียงด้วยเหตุและผล (cause and effect) ตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นขั้นการประเมินตรวจแก้ไข (E - Evaluation and Editing) และขั้นเรียบเรียงใหม่อีกครั้งหนึ่ง (R - Re - writing) เป็นครั้งสุดท้าย เราควรอ่านเพื่อตรวจและแก้ไขเองหรือให้กัลยาณมิตรทางวิชาการอ่านและตรวจคำผิดหรือเสนอแนะให้ยิ่งดีมากๆ (แต่อย่าโกรธ ต้องใจกว้าง) เพราะการอ่านเองบางครั้งเราอาจข้ามคำหรือข้อความที่ผิดพลาดได้เช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ดี การเขียนงานทางวิชาการควรยึดหลักใหญ่ๆ 4 ประการ (ประเสริฐ ทองเจริญ 2547 : 6) ดังนี้

- มีความแม่นยำ (Accurate)
- มีความถูกต้องชัดเจน (Clear)
- มีความกะทัดรัด (Concise)
- มีความเที่ยงตรงประณีต (Precise)

หลักเกณฑ์ที่ควรยึดถือในการเขียนผลงานทางวิชาการดังกล่าว ประเสริฐ ทองเจริญ ผู้มีประสบการณ์ในการเขียนผลงานประเภทต่างๆ และได้เผยแพร่ในการประชุมทางวิชาการและตีพิมพ์ผลงานอย่างแพร่หลายได้เน้นถึงการเขียนผลงานทางวิชาการไว้ว่า “...การเขียนให้มุ่งสู่ประเด็นไม่อ้อมค้อม (directive) ให้มีใจความสมบูรณ์ (context) และมีความต่อเนื่องติดต่อกันไปไม่ขาดตอน (content) ไม่กระโดดไปกระโดดมา มีความคงเส้นคงวา มีเหตุผล มีความคล่องจง (smooth and consistent) มีลำดับก่อนหลังไม่ยกย่อน จากน้อยไปหามาก จากโบราณมาสู่ปัจจุบัน (succession and sequence) ... รู้จักตัดตอนย่อหน้า ไม่เขียนยาวพริตจนเป็นที่น่ารำคาญตา รู้จักเน้นจุดสำคัญ ใช้อักษรหนา อักษรเอน ชิดเส้นใต้เพื่อเน้น... คำแปล คำย่อ ต้องให้เหมือนกันโดยตลอดทั้งเรื่อง และให้ใช้ภาษาเขียนอย่าใช้ภาษาพูด...” (ประเสริฐ ทองเจริญ 2547 : 6) ดังนั้น จึงควรพิจารณายึดหลักและรูปแบบในการเขียนผลงานทางวิชาการอย่างเป็นระบบตามที่ผู้รู้แนะนำหรือตามรูปแบบการเขียนของสถาบันการศึกษา

จึงต้องฝึกฝนและปฏิบัติด้วยความตั้งใจและมีใจรัก จากประสบการณ์ของผู้เขียนเห็นว่าสิ่งที่สำคัญที่สุดในการเขียนผลงานทางวิชาการให้สำเร็จคือ การเอาชนะใจตนเองให้ได้และต้องมีใจรัก เพราะฉะนั้น ในการเขียนผลงานทางวิชาการประเภทต่างๆ ต้องทำอย่างต่อเนื่องด้วยใจจดจ่อ จนกว่างานนั้นจะเสร็จสมบูรณ์ โดยใช้ภาษาที่เป็นทางการและมีลีลาการเขียนที่ใช้ภาษาง่ายๆ และเป็นธรรมชาติ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ตลอดทั้งเรื่อง เพื่อสื่อให้ผู้อ่าน (ผู้ศึกษา) เข้าใจได้รวดเร็ว (ไพฑูริย์ มีกุล 2545)

ส่วนผลงานประเภทบทความทางวิชาการสำหรับผู้ที่จะขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ (เฉพาะผู้ขอ ผศ. เท่านั้นในปัจจุบัน) ต้องเข้าหลักเกณฑ์ตามประกาศของคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา (ก.พ.อ.) ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2556 (ฉบับล่าสุด) การเผยแพร่ในลักษณะของบทความทางวิชาการในวารสารทางวิชาการหรือเผยแพร่ในหนังสือรวมบทความในรูปแบบอื่นที่มีการบรรณาธิการ (Peer review) ประเมินและตรวจสอบคุณภาพของบทความต่างๆ ที่นำเสนอขึ้นแล้ว หรือเผยแพร่ในหนังสือประมวลผลการประชุมทางวิชาการ (Proceedings) ของการประชุมทางวิชาการในระดับชาติ หรือระดับนานาชาติ ที่มีการบรรณาธิการประเมินและตรวจสอบคุณภาพของบทความต่างๆ ที่นำเสนอขึ้นแล้ว

อย่างไรก็ดีปัญหาที่พบของการเขียนงานทางวิชาการหรือบทความวิจัยอาจสรุปกว้างๆ จากประเด็นของการประเมินจากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่อ่านผลงานทางวิชาการได้ดังนี้

เนื้อหาของงานเขียนทางวิชาการขาดการอธิบายหรือการวิเคราะห์อย่างชัดเจนตามหลักวิชาการ เช่น ไม่ครอบคลุมเนื้อหา ไม่มีระบบของการศึกษา การอ้างอิง หรืองานค้นคว้าอย่างมีระบบ ซึ่งเป็นที่ยอมรับในสาขาวิชานั้นๆ เป็นต้น

ด้านรูปเล่มมีองค์ประกอบที่ไม่ครบถ้วนนับตั้งแต่ คำนำ สารบัญ เนื้อเรื่อง การอธิบายหรือการวิเคราะห์ การสรุป การอ้างอิงแหล่งข้อมูลและบรรณานุกรมที่พิมพ์ผิด ไม่ทันสมัยและไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ด้านคุณภาพของผลงานล้ำสมัย ขาดการวิเคราะห์และขาดการเสนอความรู้หรือวิธีการที่ทันสมัยต่อความก้าวหน้าทางวิชาการหรือเป็นประโยชน์ต่อวิชาการ หรือถ้าเป็นงานวิจัยก็ยกขาดกระบวนการวิจัยในขั้นตอนต่างๆ ของงานวิจัยนั้น

ด้านภาษายังมีการใช้ภาษาพูดหรือภาษาปากแทนภาษาทางการค่อนข้างมาก หรือเป็นภาษาทางการที่ไม่นิยมใช้ในปัจจุบัน เช่น ไม่ใช่ภาษาแบบโบราณ (ดังฤ ดังนี้แล ฯลฯ)

รวมทั้งการใช้ภาษาต่างประเทศถ้ามีการแปลเป็นภาษาไทยหรือใช้ทับศัพท์และใช้กันแพร่หลายแล้วควรใช้เป็นคำไทย เช่น เทคโนโลยีและไม่จำเป็นต้องเขียนภาษาอังกฤษในวงเล็บ เป็นต้น

ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการยังพบว่ามี การคัดลอกผลงานของผู้อื่น โดยไม่มีการอ้างอิงหรือนำผลงานของผู้อื่นมาเป็นผลงานของตน

กล่าวโดยสรุป การเขียนผลงานทางวิชาการหรือบทความวิจัยนั้น ต้องคำนึงถึง ความถูกต้อง ความทันสมัยของเนื้อหา ตลอดจนการอ้างอิงที่เป็นระบบ รวมทั้งการอาศัย หลักเกณฑ์ต่างๆ เช่น การวางแผนการเขียน การค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง การเสนอความรู้ อย่างเป็นระบบ การใช้ภาษาที่มีรูปประโยคสั้น แต่รู้เรื่อง กำหนดวรรคตอน ย่อหน้าแต่ละย่อหน้า ควรเป็นเหตุเป็นผลต่อเนื่องกัน จนถึงบทสรุปควรย้าให้ผู้อ่านเห็นสาระสำคัญได้อย่างชัดเจน การพิมพ์ต้องมีรูปแบบที่เป็นรูปเล่มที่ถาวรและทันสมัย รวมทั้งประเด็นปัญหาต่างๆ ที่ผู้ ประเมินหรือผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะในการเขียนผลงานทางวิชาการดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้ผู้ เขียนบทความทางวิชาการหรืองานเขียนทางวิชาการอื่นๆ เช่น หนังสือ ตำรา และงานวิจัย เป็นต้น ได้สร้างผลงานที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานทางวิชาการอย่างครบถ้วนตามที่สถาบัน การศึกษานั้น กำหนด

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา. (2556). ประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์ และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2556, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนพิเศษ 46 ง 9 เมษายน 2556.
- ธิดา โมสิกรัตน์. (2548). การเขียนบทความ. ใน การเขียนผลงานทางวิชาการและบทความ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประเสริฐ ทองเจริญ, ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์. (2547). การเขียนบทความทางวิชาการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรสมัย.
- ไพฑูริย์ มีกุล, รองศาสตราจารย์ ดร. (2545). แนวคิดแนวทางในการศึกษาสังคมและประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ : จตุพร ดีไซด์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์ พับลิเคชันส์.
- วรวรรณ ศรียากย์. (2555). การเขียนเพื่อการสื่อสาร. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เวคิน นพนิตย์, ศาสตราจารย์ ดร. (ม.ป.ป.). เทคนิคการเขียนผลงานวิชาการให้ได้มาตรฐาน. เอกสารโรเนียว, 12 หน้า
- สื่บพงศ์ ธรรมชาติ และ อุดม หนูทอง. (2549). คຸ້ຍภาษาหาสาร. เล่ม 2 นครศรีธรรมราช : โรงพิมพ์ ไทม่พริ่นตั้ง.